

[Poul Møller.]

somheder bistår de ansatte med vejledning; thi da forslaget formål er at fremme arbejdslysten og fjerne den hyppige indvending imod overarbejde, ekstra indsats o. lign., at det på grund af skattebyrden ikke kan betale sig at forøge sine indkomster, er det i såvel arbejdsgiveres som arbejders og funktionærers interesse, at alle bliver bekendt med forslaget muligheder.

Da det efter forslagsstillernes opfattelse vil have lange udsigter med gennemførelse af en samlet skattereform, og da samfundet netop i landets nuværende økonomiske situation har brug for den størst mulige produktive indsats af alle, har vi anset det for rigtigst at fremsætte forslaget til særskilt behandling i det høje ting, således at en løsning på dette presserende problem kan tilvejebringes så hurtigt som gørligt. Ved fremsættelse af ligningslovforslaget har den højtærede finansminister på samme måde taget visse af skattereforens problemer ud til særskilt behandling, og vi har derfor anset det for naturligt, om samme fremgangsmåde benyttes i dette tilfælde.

Da forslagsstillerne ikke har haft bistand af skattedepartementets embedsmænd ved forslaget udarbejdelse, kan det ikke udelukkes, at forslaget indeholder tekniske mangler, som formentlig vil kunne afhjælpes under en udvalgsbehandling.

Det er vort håb, at forslaget vil give anledning til fordomsfrit at behandle dette for adskillige borgere betydningsfulde problem, og i dette håb skal jeg anbefale forslaget til det høje tings velvillige og hurtige behandling.

Den første sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om voldgift i arbejdsstridigheder, der truer omfattende samfundsinteresser [af Bertel Dahlgaard m. fl.].

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 93, fremsættelsen i tidenden sp. 46).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Økonomi- og arbejdsministeren (Krag): Lovforslaget tilsigter at udstyre statsministeren med beføjelser til at henvise

visse truende arbejdskonflikter, som hverken parterne selv eller forligsinstitutionen har kunnet løse, til afgørelse ved tvungen voldgift. Statsministeren har bedt mig om i min egenskab af arbejdsminister at svare på regeringens vegne.

Jeg synes, man må erkende, at lovforslaget vedrører et særdeles væsentligt samfundsspørgsmål, et spørgsmål, som jo adskillige gange har givet regeringer af forskellig partifarve og også folketinget særdeles drøje problemer at kæmpe med. Man må også give de ærede forslagsstillere ret i, at disse problemer nu efterhånden mange gange gennem den sidste snes år netop er blevet løst enten ved voldgift eller ved lovgivningsindgreb af anden karakter. Man kan vel heller ikke afvise, at sådanne indgreb kan finde sted i fremtiden, hvor livsvigtige samfundsinteresser kommer i fare. Hermed er imidlertid ikke givet, at sådanne indgreb altid vil finde sted, og dette er vel det væsentlige.

Lovforslaget er i det store og hele enslydende med det i 1946 fremsatte forslag, dog med en enkelt forskel, idet beføjelsen til statsministeren efter forslaget af 1946 kun kunne udnyttes af statsministeren med folketingets samtykke. Efter det foreliggende forslag kan beføjelsen udøves af statsministeren alene. Dette kan formentlig fortolkes som udtryk for, at de ærede forslagsstillere har større tillid til den nuværende statsminister end til statsministeren i 1946, og dette takker vi naturligvis for.

Jeg tror imidlertid ikke, at statsministeren bryder sig om at få tillagt denne beføjelse, og jeg tror heller ikke, det ville være rigtigt at vedtage en lov som den, der her er stillet forslag om. Jeg betvivler ikke de ærede forslagsstilleres gode hensigter, men risikoen ved en lov som den foreslåede er bl. a., at enhver forhandling mellem parterne og ethvert forligs- eller mæglingsarbejde bliver meget stærkt svækket. Bevidstheden hos parterne om, at konflikt er udelukket, vil svække parternes forhandlingsvilje og måske også deres ansvarsfølelse; de vil føle sig fristet til at indtage, hvad man i organisations sproget kalder en procederetaktisk holdning. De vil overfor ethvert fremført argument, ethvert foreliggende problem, enhver indrømmelse uafsladelig spørge sig selv, hvorledes dette

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

vil påvirke deres placering for voldgiftsretten, når sagen endeligt skal pådømmes af den. Dette vil på forhånd stærkt svække mulighederne for en reel forhandling med et forlig for øje.

At det, jeg her har sagt, ikke blot er teori, vil fremgå af, at der under besættelsen, såvidt jeg ved — bortset fra et enkelt tilfælde — ikke blev løst en eneste overenskomstsituation ved forhandling. De blev alle ført frem til denne ulykkelige periodes tvungne voldgift: Arbejds- og Forligsnævnet. Jeg finder ikke, at denne erfaring taler synderligt til gunst for forslaget. Hvis de ærede forslagsstillere ville hævde — hvad jeg ikke tror de vil — at de ikke lægger vægt på de frivilligt indgåede forlig mellem selvstændige parter på arbejdsmarkedet, men foretrækker voldgiftsafgørelsen for at have lønudviklingen under kontrol på særligt samfundsvigtige områder, foreligger der et helt nyt synspunkt, og man må vel så blot spørge, hvor andre samfundsklassers indkomster bliver kontrolleret på tilsvarende måde. Dette spørgsmål vil man måske søge at besvare i det udvalg om den økonomiske politiks koordination, som der nu er fremsat et lovforslag om at nedsætte; men man måtte i så fald vente på svaret fra dette eventuelle udvalg.

Jeg har med disse bemærkninger gjort en række principielle betænkeligheder gældende og kan under henvisning hertil ikke anbefale lovforslaget; men jeg erkender spørgsmålets vigtighed og vil naturligvis være villig til, i det omfang det måtte ønskes, at medvirke under den videre forhandling om problemet. Enkeltheder i forslaget er jeg ikke kommet ind på, idet jeg formoder, at man ved denne første behandling skal holde sig til forslagets hovedlinier.

Ordføreren for forslagsstillerne (Bertel Dahlgaard): Jeg takker den højtærede minister for de saglige bemærkninger, han gjorde vedrørende det foreliggende lovforslag. Jeg skal knytte nogle bemærkninger til den højtærede ministers udtalelser.

Den højtærede minister sagde, at man ikke kan sige, at indgreb altid skal finde sted overfor en arbejdskonflikt, det være sig strejke eller lockout, og derom er jeg enig med ministeren. Jeg vil gerne knytte en-

kelte bemærkninger til dette punkt såvel som til de udtalelser, jeg fremsatte ved lovforslagets fremsættelse.

Jeg vil, endda meget stærkt, understrege, at dette forslag om voldgift i arbejdsstridigheder, der truer omfattende samfundsinteresser, ikke er udtryk for, at det radikale venstre ser det som noget ønskeligt, at arbejdsvilkårene her i landet afgøres af en voldgiftsinstitution, ja, vi mener ikke engang, at enhver lockout eller strejke, der udbryder, straks skal gå til voldgifts-afgørelse. Tværtimod mener vi, at det er af den største værdi, at arbejdsvilkårene aftales på frivilligt grundlag mellem arbejdsmarkedets to parter, vel at mærke når organisationerne forstår deres ansvar, tager landets økonomiske situation i betragtning og samarbejder med de andre faktorer, der har ansvaret for landets økonomiske politik. Spørgsmålet om voldgift kommer først frem den dag, organisationerne ikke kan komme til enighed, den dag, de ikke formår at løse den opgave, frie organisationsforhold har lagt på dem, og en storkonflikt udbryder, det være sig lockout eller strejke, som truer med at ramme samfundet i dets livsnerve, lamme Danmarks mægtige eksport og udenrigshandel, standse den produktion, der er grundlaget for landets velstand, eller sætte andre for et demokratisk samfund livsvigtige funktioner ud af virksomhed og bringe snese af tusinder hjem til forarmelse efter månedlang arbejdsledighed. Da er det, det radikale venstre siger: her går en grænse for organisationernes magtudfoldelse, som ikke kan overskrides, og som organisationerne på forhånd må vide ikke kan overskrides.

Her kommer ind i billet den bemærkning, den højtærede minister fremsatte nu: at vedtagelsen af et forslag som dette vil svække mulighederne for at komme til enighed gennem overenskomstforhandlingerne. Det kan efter min mening ikke være rigtigt. Efter at i 26 år enhver storkonflikt, hvor man ikke har kunnet komme til enighed, er standset gennem lovgivningen, ved parterne virkelig i forvejen, at den dag, noget sådant indtræder, vil under alle omstændigheder samfundsmagten sætte ind. Hertil kommer iøvrigt, hvad vist den højtærede minister og jeg er enige om, at man ikke på forhånd kan sige, i hvilke tilfælde vold-

[Bertel Dahlgaard.]

giften skal sættes i funktion. Jeg vil hertil føje den bemærkning, at befolkningen er træt af dette, at magten i afgørende øjeblikke ligger hos organisationerne og ikke hos regering og folketing, som har retten og pligten til at varetage de almene hensyn.

Det er på denne baggrund, det radikale venstre mener, at det er urimeligt at fortsætte med den nuværende tilstand, under hvilken samfundet møder enhver storkonflikt uforberedt, så spørgsmålet om fremgangsmåden og eventuelt om voldgiftsrettens sammensætning indgår i partipolitiske stridigheder, således som vi sidst så det i sommer under mejerikonflikten.

Lovforslaget søger altså ikke på forhånd at fastslå, hvornår voldgiften skal sættes i funktion. Det må afhænge af et skøn i den givne situation, og det er efter vor mening naturligt, at det som foreslået er statsministeren, der under sit ansvar udøver skønnet over, hvornår tiden for indgriben er inde, og som må bære ansvaret både for indgriben og for undladelse af indgriben.

Den højtærede minister sagde, at han så denne bestemmelse i lovforslaget som udtryk for en ganske særlig tillid til den nuværende højtærede statsminister. Det er et emne, som jeg meget nødig vil ind på i denne forbindelse, men jeg skal blot sige, at spørgsmålet om tillid eller ikke tillid til den ene eller den anden statsminister overhovedet ikke har været i min tanke under udarbejdelsen af dette lovforslag. Det er rimeligt, at den til enhver tid siddende statsminister anlægger et skøn og i sin handling står med det ansvar, denne lovgivning har lagt på ham, og det vil også sige ansvaret overfor det høje ting.

Jeg skal med disse ord endnu en gang meget anbefale dette lovforslag til tingets videre behandling.

Carl P. Jensen: Jeg er ganske klar over, at en redegørelse for mit partis stilling til dette lovforslag om tvungen voldgift ikke udløser nogen særlig spænding i det høje ting. Vi vil ikke kunne medvirke til lovforslagets gennemførelse, og det alene af den grund, at vi mener, tilstedeværelsen af en permanent lovgivning på dette område vil blive til ubodelig skade for forholdet mellem arbejdsmarkedets to parter.

Jeg er naturligvis opmærksom på — hvad man fra det radikale venstres side henviser til — at vi gentagne gange med meget kort varsel her i det høje ting har måttet tage sådanne problemer, som lovforslaget omhandler, op til behandling, og jeg erkender, at det på denne baggrund forekommer besnærende, om man i stedet for at vedtage en hastelov i det konkrete tilfælde havde en permanent institution, der i påkommende tilfælde kunne gribe ind. Der er for mig ingen tvivl om — som også den højtærede økonomi- og arbejdsminister gav udtryk for — at man fra det radikale venstres side har de bedste hensigter, men jeg har den opfattelse, at man i det radikale venstre ganske savner kendskab til de praktiske forudsætninger for at kunne bedømme ikke alene virkningerne af, men også de konsekvenser, som en permanent lovgivning vil få på hele det komplicerede område, der vedrører fastsættelsen af løn- og arbejdsvilkår.

Der kan siges meget om dette, og jeg har navnlig bemærket, at ordføreren for forslagsstillerne, det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard, fremhævede, at han lagde stærk vægt på, at ideen i forslaget er den, at man forudsætter, at arbejdsmarkedets to parter også fremover skal forhandle på ganske normal måde, og kan man ved sådanne forhandlinger blive enig, det være sig med eller uden forligsinstitutionens medvirken, er alt i orden, og i så fald — og det er naturligvis rigtigt — vil lovforslagets gennemførelse intet som helst betyde.

Loven vil, siger man, kun komme til anvendelse, når den til enhver tid siddende statsminister skønner, at der foreligger sådanne omstændigheder, at voldgiftsretten bør træde i funktion. Jeg for min part tror, at et sådant skøn vil blive mere end problematisk; man ville utvivlsomt i sådanne tilfælde, hvor statsministeren ville forholde sig passiv, pege på, at nu havde man loven, og at denne lov måtte anvendes. Jeg tror ligesom den højtærede økonomi- og arbejdsminister, at dette, at der med tilstedeværelsen af en sådan lov i det hele taget skulle kunne forekomme tilfælde, hvor en konflikt, større eller mindre, skulle kunne forløbe uden et indgreb, er teori og ikke andet.

Det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard sagde, at statsministeren i hvert enkelt

[Carl P. Jensen.]

tilfælde måtte anlægge et skøn over, om det drejede sig om en samfundstruende konflikt. Men realiteten vil simpelthen blive den, at man vil vente, at voldgiftsretten træder i funktion, og det, der navnlig vil være det afgørende, er den omstændighed, at parterne i en overenskomstforhandling på forhånd ville kunne betragte enhver mulighed for en konflikt som udelukket. Det vil påvirke forhandlingsviljen i en højst uheldig retning. På denne baggrund ville enhver kommende overenskomstforhandling blive en formalitet og ikke noget som helst andet. Ethvert rimeligt krav fra arbejderside ville blive afvist.

Nu ved jeg meget vel, at det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard overfor denne påstand kan hævde, at det er en formodning, der ikke har nogen bund i virkeligheden. Heroverfor vil jeg henvise bl. a. til det seneste eksempel, vi har haft, forårets landarbejderkonflikt. Forud for denne gik der lange og trange overenskomstforhandlinger, som ikke gav nogen som helst indrømmelse til landarbejderne, og da forligsmanden måtte opgive, blev spørgsmålet om overenskomstens fornyelse henvist til tvungen voldgift, netop det, man fra arbejdsgiverside havde forudset, og netop det, der dikterede arbejdsgivernes afvisende stilling. Vi fik den tvungne voldgift. Et stort apparat blev sat i gang med langvarig procedure, der krævede en betydelig indsats og et grundigt forarbejde af de to parter, men resultatet stod ikke i rimeligt forhold til anstrengelserne, og der er ingen, der i dag med rimelighed vil kunne påstå, at den trufne afgørelse vakte tilfredshed, tværtimod. Selvom vi fra arbejderside nærer respekt for retslige afgørelser, vakte i hvert fald denne afgørelse en stærk utilfredshed blandt de næsten $\frac{3}{4}$ million lønarbejdere indenfor organisationerne.

På lang sigt tjener det derfor ikke produktionslivets interesser, at man her tilsigter at skabe organer, der fremmer denne utilfredshed ved gennem tvangsforanstaltninger at skabe et modsætningsforhold mellem arbejdsmarkedets parter. Vi har aldrig lagt skjul på, at enhver form for frie forhandlinger for begge parter må forudsætte en vis form for pression overfor modparten, idet modvilje mod at give visse

indrømmelser indebærer mulighed for en åben konflikt. Jeg kunne forstå, at man ville fremsætte et forslag som dette, hvis man som baggrund kunne påvise, at de danske arbejderorganisationer gennem årene havde påført samfundet gentagne og langvarige arbejds konflikter eller optræk til arbejds konflikt som følge af forkastede mæglingforslag, der senere måtte forelægges for tinget. Der er imidlertid ingen, som med rimelighed kan påstå, at dansk fagbevægelse i noget tilfælde har vist en ansvarsløs indstilling, tværtimod. Dansk fagbevægelse har gang på gang udvist resignation, og den har aldrig villet en konflikt for konfliktens skyld. Derfor forekommer det mig, at alene fremsættelsen af dette forslag er en dårlig tak til fagbevægelsen, som man burde have forskånet den for.

Hvis vi havde den mindste tillid til, at voldgift i en interessetvist ville kunne løse noget som helst problem, havde vi også været så realistisk indstillet, at vi ville være med til at gøre et forsøg, men vi har kun bitre erfaringer. Jeg har nævnt et enkelt eksempel. Jeg kunne forsåvidt gøre det generelt ved at henvise til samtlige afgørelser af tilsvarende karakter, men jeg vil navnlig, ligesom den højtærede økonomi- og arbejdsminister, pege på de erfaringer, vi gjorde under besættelsens fem lange år. Dengang havde vi loven om arbejdsforhold, en lov, der kom til verden under ganske særlige forhold, hvor en åben interessekonflikt kunne have medført fremmed indblanding. De samvirkende Fagforbund bøjede sig for denne kendsgerning og gik med til den nødvendighed, det under disse forhold var at gennemføre loven, men det skete under den bestemte forudsætning, at den kun skulle gælde, så længe besættelsen varede. Fra de ca. 5 år, vi havde denne lov, har vi kun de dårligste erfaringer netop i retning af det, jeg her har nævnt; der er nu hængt 10 år siden lovens ophævelse, men det er en kendsgerning, at den har sat spor i den overenskomstmæssige udvikling, som endnu ikke helt er udslettet.

Nu har man i bemærkningerne anført, at forslaget bygger på den opfattelse, at uvildige mænd skal kunne bygge en afgørelse på, som det hedder, ret og billighed, men det forekommer mig, at forslaget ikke giver nogen som helst mulighed for at nå dette

[Carl P. Jensen.]

mål, i hvert fald gives der ingen som helst støtte i forslaget dertil. Det siges, at voldgiftsretten skal høre parterne og indhente de oplysninger, som den skønner nødvendige. Hvad er det for oplysninger, man her tænker på? Hvis det er oplysninger af virkelig, af reel værdi for en bedømmelse af, om f. eks. et lønkrav kan bæres af de pågældende virksomheder, må jeg erkende, at tanken i sig selv begynder at tiltale mig, men hvis det er hensigten, gives der andre muligheder for at gøre denne udmærkede idé frugtbar. Jeg skal gerne medgive, at forslagsstillerne utvivlsomt har nogen ret i det, de anfører i bemærkningerne til forslaget, nemlig at et forligsmandsforslag ikke i almindelighed kan forventes at afgive, hvad man kan betegne som et rationelt grundlag for statens afgørelse af en konflikt, idet det, som det rigtigt hedder i bemærkningerne, ikke er forligsinstitutionens opgave at stille et forslag, som i og for sig er det mest sagligt begrundede under hensyn til, hvad retfærdighed byder eller hensynet til produktionens vilkår tilsiger, men derimod alene at tilstræbe, hvad der ved en urafstemning vil kunne bære igennem og få parternes tilslutning.

Når dette skønnes at være rigtigt, og man vil sætte noget andet og noget bedre i stedet, hvorfor så ikke medvirke f. eks. til at give forligsinstitutionen disse muligheder? Det kan ske ved at give forligsinstitutionen en hjemmel til at få forelagt materiale til bedømmelse af virksomhedernes økonomiske muligheder, hvis det da er hensigten at udstyre en voldgiftsret med en sådan bemyndigelse. Jeg går nemlig ud fra, at en voldgiftsret må udstyres med en bemyndigelse i så henseende, selvom det ikke fremgår særlig klart af forslaget, men derimod af nogle noget tågede udtalelser i slutningen af bemærkningerne til lovforslaget. Det hedder hér:

„Det er en selvfølge, at voldgiftsrettens formandsskab må have adgang til gennem foreliggende materiale at følge den økonomiske udvikling indenfor erhvervslivets forskellige dele.“

Jeg skønner, at der her ikke er tale om tilgængeligt materiale, fordi det kun skal være tilgængeligt for formandsskabet, og heraf udleder jeg, at der som sagt skal en

vis bemyndigelse til. I så fald må noget tilsvarende lige så vel kunne stilles til rådighed for forligsinstitutionen.

Jeg skal gerne erkende, at der er noget tiltalende i, at man ved lønforhandlinger i højere grad, end man hidtil har gjort det, får lejlighed til at gøre sig bekendt med en række virksomheders økonomiske bæreevne. Forslaget kan imødekomme et lønkrav — eller der kan være tale om andre krav, der jo ikke altid behøver at udtrykkes i en direkte pengeløn — men det er netop dette problem, som hidtil har været en lukket bog for arbejderne, og forslaget er som sagt ikke den eneste mulighed for at råde bod på dette.

Iøvrigt vil jeg gerne pege på, at hele dette problem også rejser spørgsmålet om, i hvilken udstrækning det offentlige, og det vil her sige staten, på andre områder skal kunne gribe ind ved fastsættelse af produktionsomkostninger. Jeg minder om, at det ofte er hævdet, at leveomkostningerne i sig selv er en produktionsomkostning, som staten i givet fald må tage sig af; jeg tænker på varepriser, avancer o. s. v., som netop påvirker denne del af omkostningerne, men det forekommer mig, at man meget ofte melder hus forbi her. Jeg ved ikke, hvilke tanker forslagsstillerne har gjort sig på dette område, men det forekommer i alt fald mig, at fastsættelsen af arbejdsløn gennem en permanent statsinstitution kun vil være en halv løsning, der uvægerligt vil få konsekvenser på en række andre områder. Jeg er derfor meget interesseret i, hvad forslagsstillerne mener navnlig om dette problem.

Vi nærer som sagt ikke tillid til denne halve løsning, men mener fortsat, at man skal overlade fastsættelsen af løn- og arbejdsvilkår til arbejdsmarkedets organisationer, simpelthen fordi enhver anden løsning vil støde på meget store praktiske vanskeligheder, som kun de direkte interesserede parter kan bedømme. Jeg skal gentage, at vi ikke kan medvirke til gennemførelse af det foreliggende lovforslag.

Thisted Knudsen: Da et lovforslag af lignende karakter var til behandling i folketinget i samlingen 1945—46, udtalte mit parti, at de tanker, der lå til grund for lovforslaget, ikke alene fortjente den største

[Thisted Knudsen.]

opmærksomhed, men også en saglig og grundig overvejelse og behandling med det formål at få fastslået, om vejen frem til løsning af konflikter mellem arbejdere og arbejdsgivere, hvor omfattende samfundsmæssige interesser stod på spil, var tvungen voldgift eller ikke.

Jeg kan med det samme sige, at mit parti i dag indtager det samme standpunkt til hovedprincippet i lovforslaget, som vi gjorde for snart en halv snes år siden. Vi erkender i modsætning til det ærede medlem hr. Carl P. Jensen, at når omfattende samfundsinteresser udsættes for fare på grund af konflikter mellem arbejdere og arbejdsgivere, er den tid nu forbi, da samfundet kan optræde som passiv tilskuer, og der er peget på, at udviklingen i de sidste 20—30 år har vist, at samfundet heller ikke påtager sig denne rolle. Vi har set det gang på gang, når der var opstået konflikter, der var alvorlige for samfundet. Hvad gjorde man i så tilfælde før eller senere? Man trådte aktivt til, man greb ind. Det kan forsåvidt godt siges, at forslagsstillerne gennem dette lovforslag kun forsøger at lovfæste en tilstand, som vi er velkendt med, og de motiverer det efter min opfattelse uhyre forstandigt ved at sige, at samfundet må være bedre forberedt, når det skal gribe ind i sådanne konflikter.

Vi erkender, at hovedprincippet må være, — som det også allerede er fremhævet under forhandlingen i dag — at overenskomster mellem arbejdere og arbejdsgivere hviler på frie aftaler mellem parterne; de må selv ordne deres problemer og blive enige om overenskomster, om løn- og arbejdsvilkår. Efter vor opfattelse må alle berettigede interesser, herunder arbejderne, men også produktionens og eksportens, tilgodeses, og vi erkender, at først når alle muligheder er udtømt, når forligsmandsinstitutionen er kørt fast og — det lægger vi afgørende vægt på — omfattende samfundsinteresser udsættes for fare, må samfundet have både pligt og ret til, som ord-

føreren for forslagsstillerne, det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard, før sagde, at gribe ind; og hvilke midler har samfundet så udover den tvungne voldgift?

Hovedvirkningen af dette lovforslag — det erkender vi — må blive, at en arbejdskonflikt af omfattende karakter i fremtiden bliver en umulighed, og jeg kan ikke se, at der skulle være noget galt i det. Vi erkender jo alle i denne sal, at krig hverken på det ene eller det andet område fører til noget forstandigt resultat, og det, forslagsstillerne vil sikre, er, at denne krig, som til syvende og sidst ikke tjener noget forstandigt formål, ikke mere blusser op.

Der er imidlertid visse enkeltheder og principper, som jeg gerne vil gøre nogle bemærkninger om. Det er selvfølgelig ikke ligegyldigt, hvorledes denne voldgiftsret sammensættes. Jeg har lagt mærke til, at forslagsstillerne giver juristerne en fremtrædende plads i det såkaldte formandsskab, og hvis dette lovforslag bliver vedtaget, vil det jo ofte ske i praksis, at afgørelser om løn- og arbejdsvilkår ender i formandsskabet. Det foreslås, at formandsskabet kommer til at bestå af formanden for den faste voldgiftsret, der er en højesteretsdommer, af yderligere en højesteretsdommer og et tredie medlem, om hvem man siger, at han skal være en i erhvervsøkonomiske forhold kyndig nationaløkonom, altså to højesteretsdommere og en nationaløkonom. Jeg personlig sætter jura meget højt, men jeg tror alligevel, at denne sammensætning af formandsskabet har slagside. Vi havde hellere set, at formandsskabet havde fået en repræsentation med et mere omfattende kendskab til de erhvervmæssige forhold og vilkår, hvorunder der skal arbejdes, end man med rimelighed kan forlange af to højesteretsdommere. Det er imidlertid en enkelthed, som jeg går ud fra at det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard er villig til at forhandle om.

Det, der måske er det centrale udfra vort hovedsynspunkt vedrørende denne sag, er, på hvilket grundlag voldgiftsretten skal af-

[Thisted Knudsen.]

sige sin kendelse. Dette er jo ikke ligegyldigt, og jeg forstår udmærket godt de mange synspunkter, som kan have fået det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard til at gå uden om dette som katten om den varme grød. Det ærede medlem henviser i sin fremsættelsestale til de bemærkninger, der findes i lovforslaget, og slår fast, at man selvfølgelig skal tilgodesee arbejdernes interesser, men også de interesser, der er knyttet til produktionen. Ja, det kan man sige; men ser man på den lov, der blev vedtaget her i folketinget i foråret om landarbejderkonflikten, vil man se, at man dengang ikke var uinteresseret i at fastslå, hvilket grundlag der skulle være gældende, når retten skulle afsige sin kendelse; det blev sagt, kort og godt, at det skulle ske på grundlag af en samfundsøkonomisk vurdering af de af parterne fremsatte synspunkter og krav. Læg mærke til udtrykket: en samfundsøkonomisk vurdering; det vil sige, at vel skulle man tage hensyn til arbejdernes interesser og også til arbejdsgivernes, men ud fra det synspunkt, at nu var det samfundets interesser, der skulle varetages. Jeg vil gerne fremhæve, at for os er det noget centralt, at grundlaget — hvis man skal have en lov på dette område — bliver bedre klarlagt, end tilfældet er i de bemærkninger, som det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard har knyttet til denne side af sagen.

Jeg skal imidlertid på mit partis vegne under henvisning til de bemærkninger, jeg her har fremsat, anbefale lovforslaget til nærmere undersøgelse og behandling i et udvalg, og jeg kan tilsige forslagsstillerne, at mit parti er rede til at deltage i arbejdet med det formål at få klarlagt alle problemer, der knytter sig til en lovgivning af denne karakter, for at man kan finde frem til den vej, der fører til en forsvarlig varetagelse af det moderne samfunds interesser, når dette stilles overfor omfattende arbejdskampe.

Poul Sørensen: Til indledning vil jeg udtale min tilfredshed med, at vi får det foreliggende lovforslag til behandling på et tidspunkt, da man ud fra rent saglige motiver kan tage et stort og omfattende samfundsspørgsmål som det, det her drejer sig om, op til drøftelse. Når det høje ting ellers har beskæftiget sig med disse problemer, har

det som regel været i en akut situation, hvor man allerede havde været gennem mange stridigheder og derfor måske ikke fik det saglige udbytte af en undersøgelse og drøftelse, som jeg håber vil kunne blive resultatet af en drøftelse af det foreliggende lovforslag.

Jeg vil som mit partis opfattelse understrege, at når vi gør stillingen op i dag, i året 1955, og ser tilbage på den tid, der er gået, må vi erkende, at der er god grund til at undersøge, om de former, som man overfor de forhold, vi her drøfter, gennem årene har bragt i anvendelse, stadig slår til, stadig er i overensstemmelse med tiden og de vilkår, vi nu lever under.

Jeg vil ligeledes gerne slå fast, at det konservative folkeparti altid har ment — og også fremefter vil mene — at det for alle parter vil være det lykkeligste, om arbejdsgivere og arbejdere kan tale sig til rette om tingene. Det er jo også fra alle sider under forhandlingen her i dag blevet slået fast, at alle sikkert vil være bedst tjent med, at dette sker. Det apparat, man i øjeblikket benytter sig af som det afgørende grundlag, er i første instans aftaler og forhandlinger de to parter imellem. Hvis enighed ikke derved har kunnet skabes, har forligsinstitutionen derefter været det redskab, man har brugt for at søge at finde frem til en løsning. En tredje udvej har været den arbejdskamp, som — det erkendes fra alle sider — lægger store værdier øde. Den sidstnævnte fremgangsmåde har jo ikke været anvendt i de senere år, i hvert tilfælde kun i enkelte, ganske isolerede tilfælde. Som den fjerde og sidste mulighed, i tilfælde, hvor ingen har kunnet finde en løsning og konflikten er kommet i gang, har det høje folketing måttet beskæftige sig med spørgsmålet, og det er, må man erkende, en meget vanskelig situation; jeg minder om de drøftelser, vi for et halvt års tid siden havde om løsningen af landbrugs-konflikten.

Et spørgsmål, som det måske også var værd at tage op til nøjere overvejelse, er, om forligsinstitutionen, som den er i øjeblikket, har en form og en funktion, som svarer til vort samfund af i dag, således at man kan sige ja til, at alt fremefter kan gå, som det hidtil er gået.

Alle de spørgsmål, jeg her har berørt, har

[Poul Sørensen.]

det konservative folkeparti interesse i at få belyst og drøftet nøjere, og med disse indledende bemærkninger har jeg gerne villet sige, at vi vil gå ind i et sagligt arbejde i det udvalg, som jeg forstår vil blive nedsat til behandling af det foreliggende lovforslag.

Jeg vil hertil føje, at jeg på mit partis vegne kan udtale, at det, vi skal nå frem til, enten det nu bliver det ene eller det andet, selvfølgelig må være et organ og en fremgangsmåde, som har en rimelig chance for at blive accepteret af de parter, det drejer sig om. Jeg kan udmærket godt se, at et forsøg udefra på, jeg vil ikke sige at overflødiggøre, men at begrænse organisationernes stilling ikke er så ligetil; det må selvfølgelig overvejes meget nøje, hvorledes det kan og bør gøres; jeg er nemlig ganske klar over, at een ting kan man ikke lade ude af betragtning: hvorledes man får truffet en afgørelse, som vil blive respekteret, og som de flest mulige indenfor det pågældende interesseområde føler er rimelig og rigtig.

Jeg skal ikke nægte, at de forhandlinger, jeg havde lejlighed til i foråret at deltage i vedrørende landarbejdernes arbejdstid, gjorde et vist indtryk på mig. Når vi nu her diskuterer tvungen voldgift, den sidste og afgørende indgriben f. eks. i en sag som den, vi havde i foråret og tidligere har haft, så skal jeg ikke nægte, at spørgsmålet om de samfundsinteresser, der i en sådan situation står på spil, må gøre et vist indtryk på en.

Jeg vil gerne have lov til at citere nogle udtalelser, som faldt under diskussionen dengang; jeg gør det, fordi jeg håber, de måske kan medvirke til, at man fra alle sider må erkende, at tiden er en anden, og at hensyn, som man måske ikke i så stor udstrækning har taget før, må tages, når man står overfor arbejdsstridigheder, som kan koste os alle store værdier. Jeg vil gerne belyse dette synspunkt med udtalelser af de socialdemokratiske politikere, som fra denne talerstol deltog i drøftelserne for et halvt år siden. Først skal jeg citere en udtalelse af den højtærede økonomi- og arbejdsminister — den står sp. 3437 i folketingsstidende for 1954—55. Den højtærede minister sagde:

„I den foreliggende situation, hvor ganske overordentlig store samfunds-

interesser står på spil, må regeringen imidlertid anse det for nødvendigt at forhindre, at den truende konfliktudvikelse bliver til virkelighed.“

Således faldt ordene, og de vidner jo om, at man på det tidspunkt efter den højtærede økonomi- og arbejdsministers mening ikke kunne tillade sig at lade sådanne værdier gå tabt, men at man måtte gribe ind, altså et standpunkt, som er modsat — således må jeg opfatte det — den principielle stilling, som den højtærede minister gav udtryk for her i dag.

Socialdemokratiets ordfører ved den lejlighed, det ærede medlem hr. Bundvad, udtalte — det står sp. 3538:

„På denne baggrund kan man ikke stillende se på, at en omfattende og måske langvarig konflikt i landbruget tvinger nye forstyrrelser og forringelser ind i vor økonomi.“

Lidt senere i sin tale føjer det ærede medlem til: „vi skylder befolkningen at gøre det“ — altså foretage dette indgreb.

Til sidst skal jeg minde om, hvad det daværende ærede medlem, den nuværende højtærede minister for offentlige arbejder, hr. Lindberg, udtalte om disse problemer, da det ærede medlem ved lovforslagets anden behandling overtog ordførerskabet, og det er ord, som jeg for mit vedkommende lægger afgørende vægt på i betragtning af hele den stilling, som den højtærede minister dengang indtog indenfor fagorganisationerne. Det ærede medlem hr. Lindberg udtalte, det står sp. 3890:

„Vi er også principielle modstandere af tvungen voldgift, men vi erkender, at der kan opstå sådanne situationer, som der nu er opstået på dette område for landbrugets vedkommende, hvor samfundet virkelig for alvor er truet og der står store økonomiske interesser på spil for hele samfundet, og i en sådan ekstraordinær situation mener vi, at vi må se bort fra principper og må løse problemerne, når ikke de to parter, som er i strid med hinanden, selv kan finde frem til en ordning.“

Disse udtalelser af fremtrædende ledere indenfor socialdemokratiet læser jeg sådan, at jeg må spørge: Er det da så mærkeligt, at vi er nogle, som måske får tvivl i vort sind og må stille os på den måde, som jeg

[Poul Sørensen.]

her har givet udtryk for, med villighed til at forhandle om og behandle hele problemet i et udvalg? Jeg for mit vedkommende læser de forhandlinger, som dengang blev ført om denne, man har vel lov til at sige forholdsvis begrænsede konflikt — begrænset på baggrund af den situation, at en stor konflikt brød ud her i landet — som råd, der blev givet befolkningen, og som råd, man i allerhøjeste grad har grund til nærmere at undersøge og overveje. Det er bl. a. dette, som har medført, at vi har stillet os på den måde, jeg har givet udtryk for her.

Jeg skal slutte med at sige, at hele spørgsmålet jo, som flere gange nævnt, er af meget vidtrækkende betydning, og jeg kan godt se, at det måske på nuværende tidspunkt enkelte steder gør ondt, at man tager spørgsmålet op til behandling, således som det må gøres. Vi vil altså som sagt gerne gå ind i en drøftelse af disse tanker i det udvalg, som jeg forstår bliver nedsat efter førstebehandlingen her i salen.

Alfred Jensen: Når man ser på dette lovforslags tekst, ser det jo af omfang begrænset, man kan også sige tilforladeligt ud, idet der jo er tale om voldgift i arbejdsstridigheder, der truer omfattende samfundsinteresser. Den, der ser overfladisk på lovforslaget, kunne måske få den opfattelse, at det kun bliver i ganske enkelte tilfælde, kun overfor ganske små grupper, en sådan lov vil blive bragt i anvendelse. De udtalelser, der er faldet, giver jo også udtryk for forhåbning om, at det kun bliver i undtagelsestilfælde, en sådan voldgift bliver anvendt.

Sådan tror jeg imidlertid ikke man har lov til at bedømme lovforslaget. Jeg tror, man skal gøre sig klart, at gennemfører man en lovgivning af denne art, bliver det sådan, at hovedparten af samtlige overenskomster vil komme til afgørelse i voldgiftsretten. Forholdet er jo det, at vi i de senere år praktisk talt har fået samtlige overenskomster kædet sammen på en sådan måde, at når der skal tages stilling til overenskomstforslagene, så afgøres de under eet, men jeg vil tro, at den stærke part på arbejdsmarkedet, arbejdsgiverne, vil have nogen interesse i at få dette forhold ændret, for bliver det foreliggende forslag gennemført, vil det

jo sige, at den stærke part, arbejdsgiverne, kommer til at stå endnu stærkere i den kommende tid. Den nej-politik, som vi kendte fra krigens tid, og som den højtærede økonomi- og arbejdsminister har omtalt, vil igen komme til at spille en lagt større rolle, end den gør i dag, da man i høj grad løber an på, at godkender arbejderne ikke det, som forligsmanden har foreslået, så vil det nok blive gennemført af regeringen og folkettingen.

Vi kan regne med, at såfremt forslaget gennemføres, vil nej-politikken tage til, så vil sagerne i enhver overenskomstsituation gå til afgørelse i voldgiftsretten, og hvordan det så kommer til at se ud, det ved vi jo. Der har vi ikke alene erfaringerne fra besættelsestiden; vi har også erfaringerne fra dette år. Det rimelige krav, som var rejst fra landarbejderne om at få en arbejdstidsforkortelse, blev afvist af voldgiftsretten. Er der nogen, der tror på, at en voldgiftsret sammensat som foreslået i forslaget vil lægge andre forhold til grund for de afgørelser, den træffer, end det, der var tilfældet med hensyn til landarbejderne? Jeg tror ikke, man kan regne dermed. Jeg vil heller ikke mene, at flertallet af arbejderne vil regne anderledes, end jeg gør. Vi har som sagt besættelsestidens erfaringer, og vi har erfaringer fra landarbejderkonflikten, som blev afgjort i foråret, og hvor kendelsen ikke var opmuntrende. Den vakte, som det ærede medlem hr. Carl P. Jensen siger, utilfredshed — for ikke at bruge stærkere udtryk — blandt de organiserede arbejdere.

Det vil altså sige, at hvis man gennemfører et forslag af denne art, opretter en voldgiftsret som foreslået, må man regne med, at endnu mere afgøres ved voldgift, og at de afgørelser, der falder, vil være mindre til gunst for arbejderne end det, vi har set indtil dato. Jeg vil tro, at vi vil nærme os en tilstand, som vi kendte før i tiden, og som aldeles ikke var højagtet blandt arbejderne, nemlig en tilstand, hvori, som man sagde dengang, arbejderne kommer til at gå for det, herren vil give.

Nu kan man selvfølgelig overveje, om en sådan fremgangsmåde vil være heldig for samfundet og for roen på arbejdsmarkedet. Det tror jeg ikke man skal regne med, for jeg tror, at de kræfter, der findes blandt arbejderne ude på arbejdspladserne,

[Alfred Jensen.]

vil bryde sig vej og sikre sig indrømmelser, som voldgiftsretten ikke har villet tilstå dem.

Jeg ved meget vel, at man overfor de synspunkter, jeg her gør gældende, vil anføre, at i de senere år er adskillige overenskomststridigheder blevet afgjort derved, at forligsmandens forslag er blevet ophøjet til lov. Men heller ikke denne ordning har været tilfredsstillende, den har ikke virket befordrende for gode forhandlingsforhold organisationerne imellem. Der foreligger adskillige beretninger om, hvordan man allerede ved forhandlingerne ude i de lokale organisationer møder afvisninger fra arbejdsgiverne, møder nej-politikken. Det viser sig også længere oppe i organisationerne, at alt, hvad der føres frem, faktisk afvises i håb om, at forligsmanden klarer det ved at slå det hele sammen i een sæk.

Den ordning har ikke været tilfredsstillende for arbejderne i almindelighed. Jeg vil heller ikke tro, den har været det for samfundet, og den har ikke tjent til at befordre tilfredsheden og roen på arbejdspladserne. Lad mig tage utilfredsheden. Det er jo klart, at en gruppe arbejdere som slagteriarbejderne, der blev påtvunget overenskomstforringelser, ikke kan være tilfreds med det, folketinget besluttede for 1½ år siden. Å propos dette er det lidt ejendommeligt, at denne lille historie ikke er omtalt i bemærkningerne til lovforslaget, men man mener måske, at det ikke spiller så stor en rolle. Man skal dog gøre sig klart, at for slagteriarbejderne var det temmelig skæbnesvangert, idet de fik deres overarbejdsbetaling forrykket på en sådan måde, at det gav sig udtryk i ringere fortjeneste. Disse slagteriarbejdere har altså lidt under, at det forslag, som de afviste, blev ophøjet til lov af folketinget. Også andre fag har været udsat for enten gennem selve sammenkædningen at få påført utilfredsstillende løn- og arbejdsvilkår eller gennem folketingets ophøjelse af forslaget til lov at få overenskomstmæssige forhold, som arbejderne mente var aldeles utilfredsstillende.

Det har jo vist sig, at tusinder og atter tusinder af arbejdere ikke har haft nogen mulighed for at komme ud af de dårlige og utilfredsstillende overenskomstvilkår, de

har fået, medens andre har haft disse muligheder. Man skal gøre sig klart, at hvis man går videre ad den vej, der er betrådt her i Danmark, må man affinde sig med, at arbejderne vil reagere enten på den ene eller den anden måde. Hvis man tror, at man ved at gennemføre en sådan lov om tvungen voldgift kan komme ud af arbejdskampene, tror jeg, man regner meget fejl. De forhold, vi har nu, har vel ikke ført til de store kampe, men dog ved vi, at aktioner har været i gang, strejker har været anvendt som protest imod de forhold og de vilkår, der er blevet budt arbejderne. Hvordan tror man det vil gå, hvis man gennemfører en foranstaltning af denne art? Så tror jeg, man skal regne med, at konflikter kommer, enten man ønsker dem eller ej, kommer, enten der findes kommunister eller ej. Det ligger simpelthen i de modsætningsforhold, der er på arbejdsmarkedet imellem arbejdsgiverne og arbejderne.

Hvis man ønsker at bevare ro og tillidsforhold på arbejdspladsen, tror jeg ikke, man skal betræde denne vej; så skal man snarere afvikle den form for indgreb i overenskomstforholdene, som vi har set i de senere år. Jeg tror, det ville give bedre overenskomstforhold, bedre forhandlinger, end vi har set, og dermed ville det også indvirke på selve forholdene på arbejdspladserne.

Mit parti kan altså ikke gå ind for det foreliggende lovforslag. Jeg vil ikke heller i denne forbindelse undlade at gøre opmærksom på det urimelige i, at man skaber en lovgivning, som ensidigt vil vende sig imod arbejderne. Det må man gøre sig klart: vi lever i et kapitalistisk samfund, hvis hele økonomi og politik hviler på kapitalistiske grundsætninger. De afgørelser, der vil blive truffet her, vil blive truffet ensidigt imod arbejderne.

Man tager ikke fat på de andre organisationer, som fastsætter priser og avancer, der er urimelige overfor befolkningen. Det er kun overfor arbejderne, man træffer foranstaltninger for at bestemme, hvad deres indkomster skal være. Overfor andre grupper i erhvervslivet har man ikke den samme interesse, men det var da rimeligt, hvis man vil gå denne vej, at man også tog fat på de andre grupper i samfundet og fastsatte deres indkomster. Nu nærer jeg ingen

[Alfred Jensen.]

illusioner herom, for gør man det, vil man i virkeligheden rokke ved selve kapitalismens grundlag, og det ved jeg vil såvel forslagsstillerne som andre her i tinget vogte sig for; derfor løber vi ingen risiko for, at der skal komme sådanne forslag ud af forhandlingerne. Desto mere urimeligt er det jo, hvis man efter udvalgsarbejdet kommer med et forslag, der går ud på, at der indføres tvungen voldgift i arbejdsstridigheder.

Den kommunistiske gruppe kan som sagt ikke godkende dette lovforslag og vil modarbejde det både her i tinget og udenfor denne sal.

Oluf Pedersen: Lovforslag om statsindgreb i konflikter mellem arbejdere og arbejdsgivere er ikke noget nyt her i tinget; alene i min tid har vi haft 12 regeringsforslag herom. Der har været fremsat forslag såvel af Stauning som af Knud Kristensen, og alle tingets partier har — alt efter udformningen af lovforslagene og forholdene iøvrigt — stemt enten for eller imod lovforslag om, at konflikter skulle afgøres ved lov.

Princippet er altså godkendt fra alle sider, men man har også fra alle sider forbeholdt sig under visse omstændigheder at gå imod en lovmæssig afgørelse. Dog er det bemærkelsesværdigt, at regeringen altid har fået vedtaget sin lov, omend den er blevet underkastet ændringer i folketing eller landsting; i eet tilfælde ændrede landstinget lovforslaget — forøvrigt på linie med vort ønske: det blev til voldgift fremfor direkte fastsættelse af lønnen ved lov.

Det er ellers ikke let at finde nogen linie, hverken i regeringernes eller partiernes stilling. Medens retsforbundet har støttet voldgiftstanken, har vi set, at selv de radikale i foråret satte særlige betingelser for en sådan voldgift, inden de ville tiltræde forslaget. Regeringen og partierne har imidlertid altid sørget for at afslutte eller hindre ødelæggende konflikter, når det har været nødvendigt. Men selvom man tidligere har valgt og også fået tilslutning til at anvende forskellige fremgangsmåder, kan man dog ikke deraf slutte, at en lov af karakter som det foreliggende forslag er nødvendig. Hvis man kan gå ud fra — og det mener jeg man kan — at det er sædvane, at regeringen altid

vil få tilslutning til at bøje sig for nødvendighedens krav, kan den altså til enhver tid gennemføre en sådan lov. Dertil kommer jo, at der har været flertal for en løsning i alle tilfælde, selvom det har været forskellige løsninger, man har valgt, og derfor er det et spørgsmål, om man kan fastsætte regler, som man kan gå ud fra der altid vil være flertal for. Jeg ved ikke, om det ikke også kan være nødvendigt, hvis man vil skabe en fast voldgiftsordning, at give retningslinier for voldgiftsrettens virksomhed.

I foråret gav man visse retningslinier; man ville ikke nøjes med den uvildige voldgift, men stillede som betingelse, at der skulle tages særligt hensyn til de vilkår, der gjaldt for landbruget, og det ønske blev opfyldt. Jeg havde foretrukket, at det var blevet den uvildige voldgift, overfor hvilken de forskellige synspunkter kunne blive hævdet, hvorefter dommerne ud fra et sundt, velovervejet skøn kunne træffe deres afgørelse. Det kan selvfølgelig være meget godt, at man som i foråret tager en voldgiftsret, der skal være særlig sagkyndig, men jeg vil alligevel mene, at hvis voldgiftskendelsen fra i foråret skulle være fældet i dag, ville den ikke have fået det samme indhold, fordi der er sket en forholdsvis forringelse af arbejdernes kår siden dengang. Det er et forhold, som man er nødt til at tage hensyn til, og som må gå ind i overvejelserne af, om man skal have en fast voldgift.

Når Stauning i 1933 fremsatte et forslag til lov om forlængelse af overenskomster, var det en nødforanstaltning. Den blev imidlertid ikke enestående. Denne nødlov blev efterfulgt af mange. Hver gang det var nødvendigt, så kom der en nødlov. Men Stauning havde betænkeligheder. Vi forstår for såvidt godt disse betænkeligheder. Det ville nemlig være uforsvarligt, hvis man fik gennemført en lov, som hindrede arbejderne i at få gennemført en bedre fordeling af arbejdsudbyttet. Jeg personlig har altid haft stor sympati for gode lønninger, og jeg har ment, at de, der udfører det rent fysiske arbejde, fik for lidt. Lovgivningen må ikke hindre, at arbejderne får en bedre løn, hvis vilkårene er dertil. Jeg indrømmer på den anden side, at det i dag er sådan, at selvom de får højere løn, bliver forhøjelsen som regel taget fra dem igen gennem mono-

[Oluf Pedersen.]

poler og særrettigheder, så at de slet ikke får nogen fornøjelse ud af det, de har fået; men det er en sag for sig.

Jeg vil gerne understrege, at man skal passe på, at man ikke hindrer, at arbejderne får bedre overenskomster, hvis forholdene ellers åbner en naturlig mulighed derfor. Derfor kan det godt være, det bliver nødvendigt, hvis man vil gennemføre en lov som den, der her er tale om, at give visse retningslinier, så loven ikke kan misbruges af arbejdsgiverne i ly af monopoler og særrettigheder.

Kan vi ikke få denne sikkerhed, må vi stille os noget tvivlende overfor, om man bør give en lov een gang for alle fremfor en lov, der svarer til øjeblikkets særlige krav, idet vi tror, at man altid vil få den nødvendige lovgivning, når det tiltrænges. En konflikt af den karakter, som lovforslaget henviser til, vil jo altid ramme trediemand, og dette angreb på trediemand kommer fællesskabet gennem lovgivningsmagten til at sætte sig imod. Desuden er der visse arbejder, som er så vigtige, at de skal udføres, og som samfundet simpelthen må kræve bliver udført, uafhængigt af om arbejdere og arbejdsgivere bliver enige.

Man må imidlertid hindre misbrug. Man må også hindre, at der sker misbrug som i fjor, hvor vi så, at Pinstrup i virkeligheden udvidede konflikten, så den kom til at omfatte andre end de arbejdere og arbejdsgivere, som oprindeligt var omfattet af den, idet man forsøgte at hindre levering af mælk til byerne og dermed ramte folk, som overhovedet ikke havde den ringeste skyld i, at konflikten var opstået. Nu er jeg selvfølgelig nogenlunde klar over, at sådanne misbrug vil lovgivningsmagten altid sætte sig imod, at der altid vil være et flertal herfor, for det kræver almindeligt retsind; men der er altid en risiko for, at en konflikt bliver misbrugt, at man enten fra arbejderne eller fra arbejdsgivernes side vil udnytte den til fordel for særinteresser.

Jeg synes ikke, det er rigtigt, når den ærede socialdemokratiske ordfører (Carl P. Jensen) og den ærede kommunistiske ordfører (Alfred Jensen) siger, at man fra besættelsen har erfaringer, som viser, at tvungen voldgift er uheldig; for enhver, der har fulgt med, ved, at der under besættelsen var ganske

særlige vilkår. Derfor kan det godt være, at tilfældet var lige modsat, at det netop var i arbejderne interesse, at man fik den ordening, man fik. Jeg vil i hvert fald antage, at det lå sådan. Det er meget sandsynligt, at hvis man ikke havde haft voldgift under krigen, var arbejderne vilkår blevet endnu ringere. I alt fald er det givet, at der ikke var mulighed for at iværksætte konflikter dengang.

Vi forstår udmærket godt, at man fra landbrugets side siger: vi vil have lov til at bestemme priserne på vore varer, vi vil have den højeste opnåelige pris. Man finder oven i købet på at sige, at man skal have noget, der hedder produktionsprisen — den kan man altid sætte lige så høj eller for den sags skyld lige så lav, det skal være. Vi forstår også godt, at arbejdere og arbejdsgivere vender sig imod en lovgivning som den her foreslåede, men på den anden side må vi rent principielt hævde, at man ikke har ret til fra organisationernes side at falde over trediemand på den måde, som man gør ved konflikter. Vi har selvfølgelig altid helst set, at organisationerne talte sig tilrette, men kan arbejdere og arbejdsgivere ikke det, opstår der en ny situation.

Vi kan ikke anerkende arbejderne ret til at blokere en forladt arbejdsplads, som om de ejede denne arbejdsplads. Lige så lidt bør arbejdsgiveren have ret til at nægte arbejderne beskæftigelse andetsteds, som om arbejderne var hans personlige slaver. Vi kan ikke anerkende blokaderetten. Der til kommer, at blokade ikke blot etableres imod modparten, men altid imod det fælles samfund og særlig går ud over svage og uskyldige. Derfor vil vi hindre den, og derfor har lovgivningsmagten gang på gang grebet ind, snart direkte ved fastsættelse af løn- og arbejdsvilkår, snart ved tvungen voldgift. Dette sidste har vi støttet, når man ikke kunne enes ad frivillighedens vej, og vi har dermed givet fuld tilslutning til det princip, det fremsatte lovforslag er udtryk for. Det drejer sig om en nødlovgivning, om samfundets reaktion overfor en overvæltning af arbejdslivets byrde. Om det skal være en lov, der laves for tilfældet, og som dermed i højere grad bliver en nødlov, eller om retningslinierne bør fastlægges, udover hvad der allerede er sket, må vi se nærmere på, det kan omtvistes, ligesom det må overvejes,

[Oluf Pedersen.]

om der for en voldgift bør gives visse retningslinier, der hindrer, at den kommer til at modvirke en løsning af konflikterne gennem forhandling. Vi mener, at forhandlinger, hvor man taler sig tilrette, bør være hovedreglen ved fastsættelse af arbejdsvilkår, men man kan overveje, om det er muligt at udforme en fast lovgivning, så den netop kommer til at bevirke, at der opnås resultater ved overenskomst — resultater, der bygger på argumenter fremfor på truslen om at gå ud og slå ihjel.

Jeg kan derfor anbefale lovforslaget til udvalgsbehandling.

Hans Rasmussen: Jeg kan fuldtud tilslutte mig de udtalelser, mit partis ordfører, det ærede medlem hr. Carl P. Jensen, har fremsat, men jeg vil gerne i dette vigtige spørgsmål, som er af fundamental betydning for arbejdsmarkedets organisationer, have lov til at understrege et par ting.

Hvis vi skuer rundt i verden, ser vi, at man i nogle lande adskillige gange har forsøgt med statsindgreb, og i alle de demokratiske lande — altså ikke i de lande, der er styret ved diktatur, og hvor arbejds- og lønbetaelserne jo bliver afgjort på en vis façon, som vi ikke kan godtage i dette land — har man ikke gjort særlig gode erfaringer dermed. I New Zealand, hvor voldgiftstanken har været mest anvendt, er det gerne gået sådan, at den af parterne, som er blevet underkendt i den tvungne voldgiftsret, har været utilfreds, og der er blevet uro på arbejdsmarkedet. Det er vel givet, at hvis arbejderne får medhold i de krav, de har fremsat, vil der være relativ ro i deres lejr, medens på den anden side arbejdsgiverne er utilfredse, og omvendt, hvis kendelsen går arbejderne imod. Et af de seneste tilfælde, vi kender, er fra Norge, hvor man havde et lønnævn kort efter krigens afslutning med det formål at bringe ro i erhvervslivet. Der rådede dengang ekstraordinære forhold i Norge. Nu er man gået bort fra lønnævnet, og begge parter skal nu indvilge i at underkaste sig en afgørelse fra lønnævnet, hvis det skal træde i virksomhed.

Jeg studsede over en betragtning, det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard fremsatte om, at den siddende statsminister til

enhver tid skulle kunne bruge loven, således som den nu var affattet. Det vil med andre ord sige, at man foreslår at bruge løn- og arbejdsbetaelserne som kasterbold på den politiske arena. Jeg tror ikke, det vil være klogt af lovgivningsmagten at begynde på det. Vel er det rigtigt, at vi nogle enkelte gange — måske for mange gange — har været med til indgreb på arbejdsmarkedet, og det er rigtigt, at mit parti i disse tilfælde har ment, at landet var i visse vanskeligheder, og at man ikke uden videre skulle tage en arbejdskamp. Men som forholdene er, måtte vi, hvis vi skulle række hånd til en sådan lovgivning, give tilslutning til det rent principielle i den, d. v. s. at socialdemokratiet skulle gå ind for voldgift i arbejdsstridigheder, og noget sådant tror jeg ikke man kan forlange af os. For er det ikke også sådan, at lovgivningsmagten ved at engagere sig på et område som dette også vil få forpligtelser i den anden retning? Hvis der f. eks. kommer til at foreligge kendelser for en del af erhvervslivet og dette så ikke længere er i stand til økonomisk at klare sig, kan så ikke det samme erhvervsliv komme til lovgivningsmagten og kræve at få sine priser og sin produktion garanteret? Mit partis ordfører, det ærede medlem hr. Carl P. Jensen, sagde meget rigtigt, at arbejds lønnen er også en omkostning, og forsåvidt arbejds lønnen ikke kan dække livsfornødenhederne, ville arbejderne på samme måde kunne komme til lovgivningsmagten og kræve tillæg af forskellig art.

Jeg peger også på sikringen af arbejdsroen. Hvis begge parter frivilligt accepterer en overenskomst, er der ingen tvivl om, at arbejdsroen dermed vil være bedst sikret, og det kunne tænkes, at hvis man dikterer parterne arbejds- og lønvilkårene, bliver der ikke den samme arbejdsro, hvilket kan blive farligt, også i et demokratisk samfund, hvor vi iøvrigt gennem vor lovgivning tager sigte på at sætte produktionsfremmende foranstaltninger i værk, fordi vi ved, at fremgang i produktionen nu engang er det vigtigste for hele den danske befolkning.

Man må jo også spørge, om en lovgivning på dette område ikke faktisk er i strid med de tendenser, der gør sig gældende i hele den borgerlige lejr, hvor man stadig advarer imod at lovgive på områder, hvor lovgivning

[Hans Rasmussen.]

ikke er strengt påkrævet. Man ønsker jo ikke, at der skal lovgives overfor landbruget, man ønsker ikke, der skal lovgives overfor industrien, rederne og handelen, de skal være ganske fri. Må jeg så spørge — det kunne være yderst interessant at få det at vide —: Er det kun meningen, at man vil lægge de parter i spændetrøje, som i forvejen har indgået overenskomster? Vi har gennem overenskomster mellem de to store organisationer på arbejdsmarkedet skabt plan og orden; hvis der ikke var et sådant overenskomstkompleks, er det ganske givet, at vi kunne blive udsat for anarki på arbejdsmarkedet. Men jeg spørger altså: Er det meningen, at de parter, der efterhånden har sluttet kollektive overenskomster, for tid og evighed skal være bundet hertil, så de ikke skulle have mulighed for at få dem fornyet ad frivillighedens vej? Der ligger jo udenfor det kollektive systems område et stort uorganiseret område, og det kan da ikke være meningen, at man kun vil lovgive på de områder, der er organiserede, hvorimod hele det uorganiserede område skal have lov at boltre sig, som det vil. Jeg vil gerne pege på, at selvom der er givet meget strenge regler med hensyn til mulighederne for at komme bort fra de kollektive overenskomster, idet der skal foreligge varslede og udbrudte konflikter, hvis man skal kunne komme bort fra dem, så kunne det dog godt være, at man ville lægge hovedet i blød og eventuelt finde ud af at frigøre sig for disse kollektive overenskomster. Mange af arbejderorganisationerne har jo afsluttet i hundred- eller tusindvis af overenskomster med uorganiserede arbejdsgivere, hvorved vi bliver interesserede i at slutte overenskomst med den enkelte virksomhed. Jeg ved ikke, om lovgivningsmagten ville være interesseret i, at vi i større omfang kom til at gøre dette; jeg er ikke sikker på, at det ville skabe mere ro på arbejdsmarkedet. Man kan ikke godt drage den skillelinie, at man siger, at alt, hvad der ligger indenfor det kollektive overenskomstsystems om-

råde, kan man godt gribe ind overfor, men alt, hvad der ligger udenfor, kan bestemme selv. Der må være visse fælles linier gældende. Vil man lovgive, må loven tage sigte på hele landets befolkning; man kan ikke frigøre nogle enkelte, som ligger udenfor systemet og har overenskomster, der er sluttet mellem uorganiserede arbejdsgivere og arbejderorganisationerne, eller som måske slet ikke har indgået nogen overenskomst.

Jeg kan godkende den betragtning, der blev fremsat her fra talerstolen, at det aldrig er rart at være uforberedt, når man står overfor afgørelsen af et eller andet spørgsmål. Men er det meningen med den forberedelse, der skulle foretages gennem den eventuelle voldgiftsret, som altså skulle være permanent, at retten skulle kunne indsamle økonomiske oplysninger fra erhvervslivet, så den kunne være fuldtud klar over bæreevnen i de enkelte virksomheder? Når vi sidder ved overenskomstforhandlingerne, har det altid været skik, at vi meget indgående diskuterede, hvad de forskellige erhverv var i stand til at bære, og efterhånden er vi dog også nået frem til — selvom det kun gælder i enkelte tilfælde — at kunne få visse papirer på bordet. Men man kan vel ikke forlange, at en sådan ret, som ikke til daglig beskæftiger sig med økonomiske spørgsmål og slet ikke med erhvervenes regnskaber og den slags, skulle kunne træffe en afgørelse, som var retfærdig; det måtte i alt fald blive en retfærdighed, hvor man skærer midt imellem.

Hvis vi som arbejdere skal vurdere et forslag som dette, må vi derfor pege på, at det af hensyn til konsekvenserne vil være meget farligt at tiltræde forslaget. Jeg tror, at det ærede medlem hr. Thisted Knudsen, der talte for venstre, ramte noget afgørende, da han sagde, at der måtte være et grundlag for kendelsen, nemlig det grundlag, at kendelsen skulle repræsentere en midterlinie mellem parternes standpunkter i den procedure, der har været ført, og som har været afgørende ved de indgreb, hvor der har været iværksat voldgift ved lovgivningsforanstalt-

[Hans Rasmussen.]

ninger. Det giver jeg nu ikke så meget for, det har ikke noget med retfærdighed at gøre, for det er helt indlysende, at der her i landet er virksomheder, som er i stand til at bære en ganske anden lønhøjde og helt andre arbejdsvilkår end dem, der er gældende, og det har ikke været særlig fremtrædende, når afgørelse er truffet gennem voldgift.

Jeg tror, det ville være meget godt at få disse ting belyst; jeg er klar over, at man i det udvalg, der bliver nedsat, kan stille sine spørgsmål, men jeg vil nu engang advare imod, at lovgivningsmagten griber ind. Da man sidst greb ind, nemlig i landbrugskonflikten, var det jo kun et enkelt spørgsmål, der var til behandling, nemlig arbejdstids-spørgsmålet, det var ikke lønningerne i sig selv. Ved indgreb kan man komme til at gribe ind i overenskomstens hele struktur, man kan komme til at ændre hele gangen i de forhandlinger, som hidtil har fundet sted. Det ene område har jo sin fremgangsmåde, det andet område en anden. Hvis man ønsker at gøre det hele så stift, at vi ikke er i stand til at skabe rimelige forhold på arbejdsmarkedet, så skal man gennemføre en lovgivning af denne art, men jeg vil altså advare imod, at det høje tings medlemmer tilslutter sig det foreliggende lovforslag.

Ordføreren for forslagsstillerne (Bertel Dahlgaard): Jeg vil gerne takke for de velvillige udtalelser, der er fremsat fra tre partiers side her i salen. Det har jo i adskillige år været ganske klart for dem, der ville se, at samfundsudviklingen bevægede sig i en sådan retning, at en lovgivning som denne blev ønskelig. I ganske særlig grad synes jeg, det er glædeligt, at ordførerne for venstre og de konservative her i dag kunne sige, at de har lært af erfaringerne fra i sommer, da de to partier jo gik imod en voldgiftsavgørelse.

Det ærede medlem hr. Carl P. Jensen gav udtryk for den opfattelse, som allerede blev antydnet af den højtærede minister, at en lovgivning af denne art ville virke hemmende på overenskomstforhandlingerne, fordi både den ene og den anden part under forhandlingerne stadig ville se hen til sandsynligheden for en voldgiftskendelse i tilfælde af en storkonflikt. Men den situation — det kan det ærede medlem ikke komme

bort fra — den er jo tilstede i dag under de gældende forhold: parterne ved på forhånd, at en virkelig storkonflikt ikke får lov til at løbe linen ud, så lidt som den har fået lov til det i de sidste 26 år. Og hvorfor? Fordi hverken arbejderne eller arbejdsgiverne eller det samlede samfund under de givne samfundsforhold kan tåle virkningerne af en storkonflikt.

Jeg skal iøvrigt til det ærede medlem hr. Carl P. Jensen blot sige, at jeg lagde mærke til en lille bemærkning fra det ærede medlem, der gik ud på, at forslagsstillerne savnede forudsætningerne for at bedømme de komplicerede forhold på arbejdsmarkedet. Efter denne bemærkning forekommer det mig egentlig, at diskussionen må høre op mellem det ærede medlem og mig. Ellers måtte en rimelig konsekvens være, at jeg antydede, at han øjensynlig manglede forudsætninger for at bedømme visse andre samfundsmæssige sider af denne sag. Det ville måske ikke blive en særlig hyggelig diskussion, og det er i hvert fald en diskussionsform, som jeg ikke er vant til.

Der er af det ærede medlem og af andre talt om spørgsmålet ret og billighed i de afgørelser, der eventuelt kan blive truffet af en voldgiftsret. Jeg mindes en bemærkning, som det ærede medlem hr. Hans Rasmussen fremsatte i efteråret i en kronik i „Politiken“ for 4. september, hvori det ærede medlem siger:

„Ingen nok så godt sammensat voldgift“

Formanden: Jeg gør opmærksom på, at det ikke er tilladt at citere uden formandens tilladelse.

Ordføreren for forslagsstillerne (Bertel Dahlgaard): Jeg beder den højtærede formand om tilladelse til et citat:

„Ingen nok så godt sammensat voldgift har gjort det muligt at frembringe salomoniske afgørelser, hvorimod de afsagte kendelser i de tvungne voldgiftsretter i allerhøjeste grad har været præget af tilfældighedernes og stemningens karakter.“

Ja, det er disse tilfældigheder, vi for vort vedkommende vil bort fra, det er den manglende forberedelse, der har foreligget hidtil, som vi mener vi nu må sikre os imod.

[Bertel Dahlgaard.]

Det ærede medlem fremsatte i samme kronik en anden udtalelse, hvori det hedder:

„Og derfor betragter vi fra parternes side på arbejdsmarkedet“ — det ærede medlem synes her at tale både på arbejder- og arbejdsgiverorganisationernes vegne — „en afgørelse i en tvungen voldgift som en besked på noget, vi skal rette os efter, men som sjældent tilfredsstiller nogen af dem.“

Denne bemærkning fra det ærede medlem står jo i ejendommeligt forhold til, hvad han og andre har fremført næsten som noget, man gik ud fra, at sådanne afgørelser altid vil være i den ene parts — og efter det ærede medlems anskuelse som oftest i arbejdsgivernes — interesse. Det er altså ikke det ærede medlems mening inderst inde, og det er jo da et meget stort spørgsmål, om der ikke ligger et fingerpeg i, hvad det ærede medlem siger om, at sjældent nogen af parterne har været tilfredse.

Ja, men mon en sådan afgørelse ikke i de fleste tilfælde vil være mere retfærdig og rimelig og mere overensstemmende med billighed end en magtafgørelse, hvor den ene part sætter foden på den anden parts nakke, og det i henhold hertil afgøres, hvad der skal være ret? Jeg sætter megen pris på det ærede medlems evne til at se rigtigt på mange ting i den økonomiske og sociale udvikling, men jeg tror, at det ærede medlem på dette punkt er ude af kontakt med tiden og udviklingen.

Der er så blevet sagt: men hvis man nu gennemfører en sådan lovgivning af en mere permanent karakter, hvilke indgreb tænker man sig så at gennemføre overfor andre samfundsklasser? Dette her er imidlertid ikke en lovgivning, der gennemføres overfor en speciel samfundsklasse; det er en lovgivning, der gennemføres, for at de samfundsklasser, der kæmper mod hinanden, ikke skal formå at ødelægge samfundet eller i hvert fald hidføre samfundsmæssige skader.

Iøvrigt er der jo ikke noget i vejen for at drøfte dette også udfra det synspunkt, de ærede medlemmer har fremsat: indgreb overfor andre samfundsklasser. Et indgreb, der er parallelt med, hvad forslaget her går ud på, foretages i dag gennem monopollovgivningen, og det er jo en ting, man er nødt til at erkende, at rent begrebs-

mæssigt har arbejdsgivernes og arbejdernes organisationer en monopolstilling i den betydning, hvori vi ellers taler om monopoler: hver af dem kan bestemme over udbud eller efterspørgsel og kan bestemme over pris og mængde. De er imidlertid undtaget fra monopollovgivningen, og jeg har hele tiden ment, at denne undtagelse er rigtig, netop udfra den betragtning, at vi anser det for så overordentlig vigtigt, at parterne i frihed kan nå til enighed. Men når de ikke bliver enige og der kommer til at foreligge tilfælde, hvor en standsning af alt arbejde for måske hundredtusinder af arbejdere kan betyde en trusel mod selve landets økonomiske velfærd, har samfundsmagten, lovgivningsmagten da ingen ret til på det samlede samfunds vegne at skride ind herimod, medens man beredvilligt gennem monopollovgivningen har erkendt, at samfundet på andre områder har ret til at træffe afgørelse, selvom det der iøvrigt drejer sig om for samfundet langt mindre farlige områder?

Det kan ikke være rigtigt, og det er da også faktisk allerede erkendt af næsten alle. Et bevis herpå er de love, vi har talt om i dag, og som gennem 26 år er gennemført til standsning af konflikter, love, som er vedtaget her i tinget også med socialdemokratiets tilslutning.

Det ærede medlem hr. Thisted Knudsen fremsatte nogle bemærkninger om enkeltheder i lovforslaget og udtrykte tvivl om, at det foreslåede formandsskab er rigtig sammensat. Det er noget, hvorom der kan være forskellige meninger, og som vi udmærket kan forhandle om. Måske kan der fremsættes vægtige argumenter for ændringer på dette område. Det kan vi altid se på. Det ærede medlem var inde på spørgsmålet om grundlaget for kendelsen og sagde, at der måtte være et nærmere fastsat grundlag for den kendelse, der skal afgives. Jeg er nu sikker på, at når det ærede medlem i udvalget kommer til at beskæftige sig mere indgående med dette spørgsmål, vil han erkende, at det her drejer sig om forhold, der kan være forskellige fra den ene konflikt til den anden, og hvor det næsten vil være umuligt på forhånd at fastsætte noget ganske konkret; men jeg er selvfølgelig interesseret i at høre, hvad det ærede medlem vil fremføre af konkrete ting.

[Bertel Dahlgaard.]

Der er i forslaget bemærkninger givet et direktiv, og der er ikke noget i vejen for, at folketingets godkendelse af dette direktiv kan angive en retningslinie for en kommende voldgift. Der står i bemærkningerne, at det må følge af sagens natur, at det for retten må være en rettesnor, at dens afgørelser giver medarbejderne i erhvervslivet så gode kår, som kan forenes med opretholdelsen af erhvervenes konkurrenceevne og dermed opretholdelsen af gode produktionsmuligheder. Jeg tvivler meget på, at det er muligt at komme til et både socialt og samfundsmæssigt mere tilfredsstillende direktiv.

Jeg har endnu en bemærkning, jeg gerne vil fremsætte i anledning af det ærede medlem hr. Hans Rasmussens sidste bemærkninger. Det ærede medlem tog så langt bort som til New Zealand for at drage lære af erfaringerne derovre, hvor man har haft voldgiftsordningen gennem lange tider. Jeg synes ikke, det er nødvendigt at tage til New Zealand for at få erfaringer på dette område, når vi har erfaringer herhjemme fra Danmark. Det vil iøvrigt altid være højst tvivlsomt, om erfaringer fra et os så fremmedartet land som New Zealand kan overføres på det danske samfund. Nu skal jeg i denne forbindelse ikke drage de forskellige meninger frem, der kan herske om voldgiftskendelsen i foråret. Denne sag er så nær inde på livet af os, og med den diskussion, der i foråret fandt sted, kan det måske være vanskeligt at bedømme den helt nøgternt i dag; men ser vi tilbage over den sidste snes år, hvor der er blevet vedtaget love om voldgift, ser vi problemet i denne afstands perspektiv og tænker på de afgørelser, der — når der truede en stor konflikt — blev truffet om voldgift her i folketinget, hvor Stauning kom med disse forslag og hele tinget sluttede sig til dem, er jeg overbevist om, at næsten hele det danske samfund er klar over, at det var i hele samfundets, i arbejderes og arbejdsgiveres interesse, at disse konflikter blev standset.

Når det ærede medlem hr. Hans Rasmussen henviser til Norge, vil jeg gerne sige, at når man der ophævede den ret, eller hvad man vil kalde det, man havde, må man ikke glemme, at i Norge er der den dag i dag kontakt mellem regeringen og organisationerne,

en kontakt, der tager de hensyn til den økonomiske politik, som er nødvendige for landet.

Til slut har jeg endnu en bemærkning til det ærede medlem, som spurgte: Hvad med oplysninger? Er det meningen, at denne ret kan kræve oplysninger? Jeg gør opmærksom på, at der i forslaget § 5 står:

„Efter at have hørt parterne og indhentet de yderligere oplysninger, som retten måtte skønne nødvendige, afsiger den en begrundet kendelse“.

Jeg følger endnu til overfor det ærede medlem, at denne lovgivning ikke er en lovgivning mod arbejderne. Det drejer sig om en lovgivning, der angår både arbejderne og arbejdsgiverens organisationer. Det er en lovgivning, der angår også industrien og landbruget, som det ærede medlem talte om, og som må bøje sig for de afgørelser, der eventuelt bliver gennemført, selvom de ikke synes om dem.

Carl P. Jensen: Det ærede medlem hr. Thisted Knudsen bemærkede, at den tid er forbi, hvor samfundet kan være passiv tilskuer ved en arbejdskamp, det vil i realiteten sige ved fastsættelsen af arbejds lønninger. Derfor gentager jeg det spørgsmål, jeg stillede før: Hvad mener det ærede medlem f. eks. om den passive stilling, som samfundet altid indtager overfor de omkostninger, der skal udredes af den fastsatte løn? Jeg tænker på varepriserne, jeg tænker på de avancer og udbytter, i det hele taget de indkomster, som hele den gruppe har, der tjener på lønarbejderne.

Det ærede medlem hr. Poul Sørensen var inde på, at man måske burde tage under overvejelse, om forligsinstitutionens form nu også er tilfredsstillende. Jeg er for så vidt enig med ham; jeg håber blot, at vi ikke er enige ud fra hver sin forudsætning.

Det ærede medlem citerede udtalelser af mine partifæller, vore ordførere, da vi sidst behandlede spørgsmålet om tvungen voldgift, det ærede medlem hr. Bundvad og den højtærede minister for offentlige arbejder hr. Lindberg. Disse udtalelser var netop udtryk for, at mit parti i en given situation har taget ansvaret, og ikke mindst derfor forekommer det mig, at en permanent ordning er overflødig, ja skadelig, netop fordi konsekvenserne af en permanent lovgivning

[Carl P. Jensen.]

vil umuliggøre den realitetsforhandling, som enhver må være interesseret i, og som på afgørende måde kan medvirke til, at indgreb fra trediepart bliver overflødige.

Til det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard vil jeg sige, at jeg beklager, hvis jeg har fornærmet ham, det har ikke været min hensigt. Jeg vil gerne erkende, at jeg for mit vedkommende, måske i modsætning til det ærede medlem, kan komme ud for problemer, som jeg ikke har forstand på, og i så fald bestræber jeg mig for at lade være med at udtale mig om dem. Det, jeg mente, var — og det havde ikke direkte adresse til det ærede medlems evne til at opfatte det, jeg har sagt — at udenforstående, der ikke deltager direkte i forhandlingsarbejdet, ikke kan have forudsætninger for at bedømme alle de problemer, der melder sig under selve overenskomstforhandlingen.

Må jeg her pege på, at Dansk Arbejdsgiverforening som medlemmer har ikke mindre end godt 250 selvstændige foreninger og 300—400 enkeltvirksomheder. Jeg skønner, at man alt i alt behandler ca. 2.000 overenskomster, hver gang vi står ved udløbet af en overenskomstperiode, og for at komme igennem hver eneste af disse overenskomster skal der optages forhandling, først lokalt med de direkte interesserede parter, senere i underorganisationerne og derefter under hovedorganisationernes medvirken.

Med denne forhandlingsform kan det være meget trægt at komme igennem, idet den forudsætter forhandling om en række enkelte problemer, som ikke findes tilsvarende på andre områder. Den hidtidige forhandlingsform har ikke virket tilfredsstillende. De forhandlingsregler, vi har haft, har nærmest vist sig at være en art forhalingsregler, og først når forligsmanden er trådt ind i billedet og i reglen har vist parterne tilbage til en fornyet lokal forhandling, er man kommet i gang med realitetsforhandlinger og er nået frem til et resultat, som, omend det ikke har været tilfredsstillende, dog har været acceptabelt. Det er hele dette komplicerede forhandlingsapparat, der vil blive torpederet. Når der af og til er kommet resultater, har årsagen været dels den pression, som forligsmanden har evnet at øve, dels og navnlig udsigten til en konflikt, som

naturligvis ikke virker særlig tillokkende for nogen af parterne. Så kan man mene og tro og gå ud fra den forudsætning, at der på dette område ikke skal ske nogen ændring, men denne mening og denne tro og denne forudsætning har et helt forkert udgangspunkt, simpelthen fordi man, hvis der var tvungen voldgift, ikke havde udsigt til en åben konflikt, som virker lige lidt tillokkende for begge parter. Så ville enhver form for realitetsforhandling blive en formalitet og ikke noget andet.

Så hævder man, at der alligevel hver gang har været tvungen voldgift, hvis der ikke er opnået enighed. Ja, men der er dog alligevel flere tilfælde, hvor man er blevet enig, end hvor man har haft tvungen voldgift, og i de tilfælde, hvor man har haft tvungen voldgift, har det drejet sig om enkelte områder og ikke om en generel overenskomst. De afvigelser, der er fra fag til fag i lønmæssig henseende kan være store, og de kan skyldes særlige forhold, forhold, der er af en sådan karakter, at der ikke ville kunne dannes basis for arbejdsro, hvis en afgørelse på så afvigende områder skulle træffes efter en generel linie, uden at der forinden havde været adgang til visse reguleringer.

Når man tager det omfattende forhandlingsstof i betragtning, vil man også forstå, at det vil være umuligt for en voldgiftsret at behandle dette stof på anden måde end netop generelt, netop ved afslutning af en overenskomst eller en kendelse efter ganske generelle linier uden den indgående forhandling, som de nuværende forhandlingsformer forudsætter, og som vil blive ganske afgørende tilsidesat, når man på forhånd ved, at der måske ikke engang vil blive tale om et forligsmandsforslag, men i alle tilfælde om tvungen voldgift.

Thisted Knudsen: Jeg vil gerne sige til det ærede medlem hr. Hans Rasmussen, at jeg har læst § 1 på den måde, som det ærede medlem sikkert også har, at statsministeren forsåvidt ikke har pligt til indgreb, selvom omfattende samfundsinteresser er i fare, men kun har ret dertil, og at der i og for sig er tale om et politisk spørgsmål. Hvis statsministeren ikke har flertal i folketinget for et indgreb, vil han antagelig ikke foretage det, og hvis der er flertal her i tinget

[Thisted Knudsen.]

for et indgreb, må man have lov til at gå ud fra, at der fra regeringen vil komme et eller andet lovforslag om forlig sluttet gennem en voldgiftsafgørelse. Jeg mener, at det, det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard har understreget, er, at der er en ret til at gribe ind, og at ordningen er forberedt.

Hvad angår spørgsmålet om grundlaget for voldgiftsrettens afgørelse synes jeg, at det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaards logik ikke længere slår til. Tanken er jo, at man skal være forberedt, men så siger det ærede medlem: ja, men det er forskelligt fra situation til situation, hvilket grundlag kendelsen skal afsiges på. Det er jo netop det, ærede medlem, der kan blive det store spørgsmål, når kendelsen skal afsiges. Jeg har i og for sig ikke spor imod, at man bruger vendinger som dem, det ærede medlem bruger i bemærkningerne.

Det, jeg vil lægge vægt på som noget afgørende, er, at voldgiftsretten får en pligt til at gribe ind, når det drejer sig om samfundsinteresser — får en pligt — og jeg mener, at det må findes udtrykt i loven, i hvilke situationer voldgiftsretten har en sådan pligt.

Jeg vil endelig gøre en bemærkning i anledning af de betragtninger, der er anført om andre organisationer, hvis strejke eller lockout ikke vedrører omfattende samfundsmæssige interesser. Jeg er ked af, at man ikke vil behandle dem på samme måde. Vi har en sådan arbejdskonflikt løbende i samfundet i denne tid: medicinske studenter har sluttet sig sammen i en organisation og havde erklæret blokade overfor visse sygehuse, fordi de ikke har kunnet få opfyldt deres lønkrav. Sygehusejerne kan bære konflikten, og der er altså ingen samfundsmæssig begrundelse for at gribe ind. Men hvis lægerne ved et hospital — hvad jeg ikke tror — eller sygeplejerskerne en dag finder på, at de vil nedlægge arbejdet, er der lige så god grund til at gribe ind overfor disse medborgere. Jeg forstår også på det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard, at han mener, dette spørgsmål kan inddrages under forhandlingerne i udvalget.

Oluf Pedersen: Jeg tror, det ærede medlem hr. Thisted Knudsen har ret i, at hvis man gennemfører lovforslaget, vil der blive

voldgift i samme udstrækning som nu. Altså i alle de tilfælde, hvor man nu ville gribe ind i henhold til den sædvane, vi har, vil der også blive grebet ind, hvis dette lovforslag vedtages, og hvor der ikke ville blive grebet ind efter den nuværende sædvane, vil der ikke blive grebet ind, således at der kun bliver den ændring ved at vedtage lovforslaget, at man forud fastsætter visse altid gældende regler. Det problem, der skal overvejes, er, hvordan det vil virke, hvis man har fastsat visse regler, der altid skal gælde.

Som jeg sagde før, tror jeg ikke, det er heldigt, at man sammensætter voldgiftsretten sådan, som det er foreslået her. Jeg tror, der med en sådan sammensætning vil fremkomme lignende resultater som ved den kendelse, der blev afsagt i foråret; da satte man en nationaløkonom, en af landbrugets bedste folk, til at afsige en kendelse, og han afsagde den sikkert sådan, som han mente det rigtigt, men han var faktisk næsten tvunget til at afsige denne kendelse, hvis han ikke skulle blive uvenner med de folk, han samarbejder med. Jeg foretrækker derfor en uvildig mand fremfor det, der er foreslået. Det er også vigtigt, at man får retningslinier, som ikke hindrer, at der bliver forhandlinger, og de folk, der er særlig sagkyndige, må vel kunne fastlægge sådanne retningslinier. Det må, som det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard sagde, blive sådan, at man ikke kommer til at modvirke, at arbejderne får stigende andel i arbejdsudbyttet, hvor der er mening i det. Men noget sådant ville folketinget og regeringen heller ikke modvirke, når de kom til at træffe en afgørelse i hvert enkelt tilfælde. Risikoen er imidlertid, at man, når man laver faste regler, kan komme til at give disse en sådan udformning, at de kommer til at virke helt anderledes, end man havde tænkt sig. Derfor mener jeg, at den udformning, man vil give en sådan lov, bør overvejes meget nøje i et udvalg.

Ordføreren for forslagsstillerne (Bertel Dahlgaard): Jeg er glad for, at det ærede medlem hr. Thisted Knudsen ikke har noget imod de direktiver, der er antydnet i bemærkningerne til lovforslaget; når det er tilfældet, kommer vi nok også til enighed om dette punkt.

Jeg vil gerne sige til det ærede medlem

[Bertel Dahlgaard.]

hr. Carl P. Jensen, at jeg meget gerne vil gøre den indrømmelse, at jeg — heldigvis — ikke kender alle de enkeltheder, som parterne i nattelange møder, ofte søvndrukne, må arbejde sig igennem. Under disse forhandlinger har de, der deltager i møderne, den samfundsmæssige pligt at nå et resultat. Desværre er der ikke en sådan pligt med hensyn til de forestående overenskomstforhandlinger. Der blev forleden her i salen talt om, at man ved pavevalg låste kardinalerne inde, til de blev enige, og det var måske værd at overveje, om man kunne bruge en lignende fremgangsmåde her, men dertil er vi ikke nået endnu. Når problemerne så kommer og forhandlingsmulighederne glipper, ja, så er vi kommet til det tidspunkt, da den almindelige sunde fornuft skal tale med, og det ærede medlem har nok lagt mærke til, at man ikke længere kan komme uden om sagen.

Man bruger så tit på disse områder udtrykket: det drejer sig om tvungen voldgift. Det er aldeles ikke tvungen voldgift. Meningen er, at når parterne må give op, så må de forudse — og det ved vi altså — at den situation kan komme til at foreligge, at en samfundsmæssig voldgift må træde til. I og for sig burde parterne selv enes om en frivillig voldgift, der trådte til på det tidspunkt. Det er forresten ikke noget ukendt i Norden; vi har et eksempel i et af vore nordiske broderlande, hvor noget sådant er gældende på bestemte områder. Ingenting ville glæde os mere, end hvis organisationerne kunne blive enige derom.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Carl P. Jensen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Det er meddelt mig, at det ærede medlem hr. *Aksel Møller* ønsker at udtræde af udvalget angående forslag til lov om ændringer i lov om folkeskolen og forslag til lov om gymnasieskoler m. fl. lovforslag. Til at indtræde i det nævnte udvalg i stedet for *Aksel Møller* har vedkommende gruppe udpeget *Jacob Pedersen*, som herefter er valgt.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 16. november, kl. 13 med følgende dagsorden:

- 1) *Spørgsmål til ministrene.*
- 2) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om voldgift i arbejdsstridigheder, der truer omfattende samfundsinteresser [af Bertel Dahlgaard m. fl.].

- 3) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om foranstaltninger til husdyravlens og husdyrbrugets fremme.

- 4) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring i folkeforsikringsloven. (Vedrørende en appelinstans for invalideforsikringsretten).

Mødet hævet kl. 16².

20. møde.

Onsdag den 16. november kl. 13.

Formanden: Udenfor dagsordenen giver jeg ordet til det ærede medlem fru *Ragnhild Andersen*, for at hun som ordfører for forslagsstillerne kan fremsætte et tidligere anmeldt lovforslag.